

ΛΟΓΟΣ, ΕΙΚΟΝΑ ΔΗΛΑΔΗ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Γιώργος Χειμωνάς επαναλάμβανε συχνά: «*Φοβάμαι τις τέχνες που λειτουργούν έξω από τον λόγο*». Έξω από το κείμενο, θα συμπληρώναμε... «...*Γιατί ο λόγος είναι χρόνος, χωρίς τον λόγο δεν υπάρχει χρόνος -που αποκλειστικά σ' αυτόν οφείλω την επίγνωση ότι η ζωή μου πραγματικά υπάρχει όταν υπάρχω. Επίσης, ο χρόνος μου χορηγεί την προσδοκία ότι η ζωή μου εξακολουθεί με ασφάλεια να υπάρχει όταν εγώ δεν υπάρχω... Όταν απουσιάζει ο λόγος, ο χρόνος καταργείται και απολύονται ασύδοτα τα άλλα μέρη μου- το σώμα και ο χώρος...*» καταλήγει ο Χειμωνάς (έξι μαθήματα για το Λόγο, 1984).

Ο ίδιος αυτός, εξαιρετικός στυλίστας του λόγου και κρυπτικός στοχαστής, μου διατύπωνε συχνά τις ενστάσεις -για να μην πω την αποστροφή του- προς ορισμένους σύγχρονους ζωγράφους. Τον ενοχλούσε ο κούφος κομπασμός της εικόνας που κορδακιζόταν α-νόητος και η αφελής επίδειξη μιας τεχνικής που δεν μεταλάμβανε από τίποτε βαθύτερο. Η απουσία του λόγου δηλαδή ως *raison d'être* για το εικαστικό δημιούργημα. Τον ενοχλούσουν ακόμα οι κοσμικότητες και οι σουσουδισμοί γύρω από τις εκθέσεις, τους συλλέκτες, τους αδαείς νεόπλουτους που πόζαραν δίπλα στα έργα και τους ζωγράφους που ζούσαν σπεκουλάροντας όλο αυτό το δήθεν, ταυτιζόμενοι μαζί του. Φαντάζομαι λοιπόν πως θα του άρεσε πολύ η παρούσα έκθεση η οποία και τον λόγο - κείμενο διακονεί και στέκεται επιφυλακτική απέναντι στη μαγγανεία και τον οργασμό του εικονολατρικού παραληρήματος της εποχής. Οι συγκεκριμένες εικόνες καταδύονται στη μακραίωνη παράδοση της γραφής για να καταστούν έπειτα οπτικές αφηγήσεις και μορφοπλαστικοί στοχασμοί. Όταν δηλαδή το κείμενο λάμπει ταυτόχρονα και ως ιδέα και ως φόρμα φιλοδοξώντας να σαρκώσει στο χαρτί σχέσεις και έννοιες. Σε τρόπον ώστε η φιλοδοξία του εικαστικού δημιουργού να προσεγγίσει εκείνη του συγγραφέα ή του ποιητή και τελικά όλα, λόγος και εικόνα, να μεταμορφωθούν σ' ένα κείμενο προς ανάγνωση. Απ' όσους ονειρεύονται, συλλογίζονται, θυμούνται και δεν φοβούνται τους φόβους ή τις επιθυμίες τους.

Η Anne Thulin μοιράζοντας τη ζωή της ανάμεσα στη Στοκχόλμη και την Ν. Υόρκη ανάλογα μοιράζει και το ενδιαφέρον της ανάμεσα στην ελληνική και τη λατινική γραμματεία επιμένοντας σαν μοναχός σε σκριπτόριο σε δύο φιλοσοφικά αποσπάσματα του Επίκουρου και του Λουκρητίου που αναφέρονται διεξοδικά στη "φύση των πραγμάτων" όπως θα λεγε και ο Κορνάρος. Τα δύο αυτά κείμενα τ'αποδομεί, τ' αντιγράφει, τα διασταυρώνει, τα συστοιχίζει, τα αναμορφώνει ώστε να προκύψουν εικόνες γραμμικές, σύνθετες, ανεστραμμένες στο πλαίσιο ενός πειράματος εννοιολογικού - μινιμαλιστικού. Μοιάζουν τα αποσπάσματα αυτά να κρύβουν για τη δημιουργό ένα τέτοιο μυστικό, μια τέτοια ερμηνεία ζωής που να μας αφορούν όλους. Εξ ου και η εμμονή της στην μορφοπλαστική ανάδειξη, στη μεταμόρφωση τους.

Ο Θεσσαλονικιός Σαράντης Γκάγκας επιμένει περισσότερο στη φόρμα που προκύπτει από τη γραφή μεταμορφώνοντας το κείμενο σε μία ρέουσα μορφή, σε μίαν αφηρημένη εικόνα. Εκεί που ήταν το κείμενο, εν προκειμένω ένα Επικούρειο απόσπασμα, τώρα είναι ένα σύμφυρμα γραμμμάτων τα οποία μοιάζουν ν' απεκδύονται τον επικοινωνιακό τους ρόλο και ν' αποδέχονται αποκλειστικά τον συμβολικό. Μέσα από την πολύωρη "επανεγγραφή" του κειμένου πολλά χάνονται, πολλά ανακαλύπτονται και απ' αυτό το παλίμψηστο ασφαλώς προκύπτει μια νέα αισθητική μορφή.

Αμφότεροι οι δημιουργοί και οι έρευνες τους μου θυμίζουν -ανοίγοντας έναν ανεπαίσθητο διάλογο μαζί του- έναν καλλιτέχνη που αγαπώ πολύ. Πρόκειται για τον Πολωνό Roman Opalka (1931-2011) και τον Μαραθώνιο ζωγραφικής που μεθοδικά επιτελούσε με τους πίνακες του. Επί μισό αιώνα, συνέχιζε να ζωγραφίζει τους φυσικούς αριθμούς από το 0,1,2,3 ως το άπειρο σε εκατοντάδες, κυριολεκτικά, μονοχρωμικούς καμβάδες σαν να ήθελε να χωρέσει στη ζωγραφική τον άπειρο κόσμο.

Πρόκειται λοιπόν για έργα -και του Opalka και της Thulin και του Γκάγκα- που επιμένουν στην πνευματική τους αποστολή και στον συμβολισμό τους, που αρνούνται να υποταχθούν στην

φαντασμαγορία της εποχής, και που διεκδικούν για τη ζωγραφική έναν άλλο ρόλο, εκτός από εκείνον της αφηγηματικής, διακόσμησης. Που επιμένουν, με άλλα λόγια, να στοχάζονται και με λόγο και με εικόνα...

ΥΓ.: Ίσως η κάθε ενέργεια του κάθε ανθρώπου πάνω στη γη να είναι αφορμή για μια ιστορία, δηλαδή ένα κείμενο· το πιο μεγάλο βιβλίο όλων των εποχών. Ή πάλι, να είναι η αιτία για μια εικόνα· κάθε γεγονός και μια εικόνα, κάθε εικόνα και ένα έργο, όλα τα έργα θα συγκροτούσαν μέσα το απέραντο μουσείο της ανθρώπινης ιστορίας μέσα από τις άπειρες καθημερινότητες του καθενός.

Μ. Στεφανίδης

9. IX .12